

Janez Švajncer

LEBDENJE NAD TELESOM – NADA GABORVIČ: POGOVORI Z LJUBEZNIJO

Pripoved in izpoved, komponenti avtoričine najnovejše stvaritve, podnaslovljene roman, združujeta v sebi tipske elemente časa in človeka v njem. Gre namreč za poseg v preteklost in njeno oživitev z liki, podobami in razmerami takratnosti, usodne za posameznika in množico na relaciji: odločujoči – podrejeni.

Uvodna oznaka Iz dnevnikov Nadine K. daje slutiti avtobiografsko zabeležbo, zlasti še zaradi dejstva – pisateljica je kot sedemnajstletnica, nič kriva, doživela torturo s svojim ožjim sorodstvom – da oznaka odkriva njen deklinski priimek (Kropej) in da je besedilo prezentirano prvoosebensko. Četudi so to le domneve in ugibanja, niti ni toliko važno kakor obravnavana motivika, ki je lahko resnična in verjetna, privzdignjena na piedestal bega od tukajšnjega, zemskega, v sfero drugačnosti.

Ta drugačnost zadobiva nianse ezoterike in astralnosti z odmikom od realnosti, ki pa vendarle ostaja v mejah mogočnosti, dojemljivosti pa sklepanj oziroma prilagoditve ponujenim slutnjam, razpoznavanju in razmišljanjem. Stanje zahteva spremenjenost ustaljenega in splošno človeškega, bivajočega v prostoru, kjer se križajo poti in se srečujejo znani in neznan obraz, kar pa ni bistveno toliko kakor nujnost preobrazbe, ali kar odhoda telesa v neotipljivost, v popolnoma novo stanje. In prav o tem govori knjiga N. Gaborovič Pogovori z ljubeznijo in odkriva za marsikoga popolnoma nov svet, ki niti malo ni »podoba raja« in ne dosegljiv na lahek način, brez napora, ampak se je potrebno do njega, do te spoznave, približati polagoma – korak za korakom. Tod je že ključ, ki v notranjosti skriva goro besedil, čakajočih na prevzem in sprejem vsaj za vpeljavo, če že ne razrešitev vznemirljivih pojavov, zavutih v tančico nepoznavanja in s klicem po pridobitvi zelenega znanja in sprostitve na tem torišču.

Branje romana odpira ventile, ki dopuščajo pridružitve obravnavani materiji, še več, ponudijo prilagoditev ali odklon. Slednje je hipoteza, lastna trditvi o dejstvih, pojavih ali o čem drugem, vrednih premisleka in preučitve. Nikjer ni zaslediti neizpodbite teze o edino veljavnem in pravilnem individualnem ali splošno veljavnem procesu postavk in trditve. Vseskozi je čutiti sevanje podzavesti in temu namenjenega možganskega sklopa, dovetnega za odkrivanje nedognane resnice, zahtevajo popolno osmiselitev nečesa, morebiti zavrtnosti, sramežljivosti ali kar skrivnosti duha, lahko tudi srčne zaznave, podobne povodnji, prinašajo drobce iz minolosti, kakor tudi krokije z daljnosežno namero izoblikovati mozaik nepozabe.

Oživitev zgodbe je primerljiv subjektiven pojav, parafraziran kantovsko: odtrgan od bistva in obstoječ zgolj v zavesti in v nasprotju z božanstvom, na kar v uvodnem poglavju (Čas zgodnjih juter) opozarja avtorica sporočilno: Ko lebdim nad

svojim negibnim, skrčnim telesom, ga navzlic pomilovanju puščam v njegovem trpljenju. Ali je to njen credo ali katarza ali nekaj vmesnega, vredno preučitve, celo zahteva, fundament o dogajanju globoko v notranjosti, ki si želi sprostitve in odvrača nakopičeno gmoto, dušečo vsa vlakna čutenja in zajemanja z dna zavedanja. Odločitev je rigorozna in dokončna: Pisati moram kroniko, kakor je to brez besed, s samo vednostjo posvečenosti in doumetja, zaukazano: kajti sleherno življenje mora biti popisano, nič ne sme zbledeti, nič shlapeti, nič izginiti. Ker življenje je izkušnja in vsaka izkušnja pomaga vsakomur naslednjemu, ko bo dopolnjeno in bo moral vsakdo živeti novo (op. p. J. Šv.) življenje z dosedanjimi življenji, ki so mu dosojena.

Torej smo na sledi odkritja dvojih mogočosti: poenostavitev – katarza. Odvrača dosedanje – zgodba romana sega v predvojni čas in so jih vrh medvojna leta – nepotreben balast pozabiti, če to ni sprejemljivo, pomakniti v nezavedanje, v nepomnjenje, v nespominjanje. Naloga je silno težavna, skorajda nerešljiva, vendar oprijemljiva vsaj kot bilka, opora, ki kliče po dopolnitvi in izpopolnitvi. Nastopi katarza, da za večni ogenj sovražnega v človeku ni druge rešitve od te, da se zmore skozi boje v vodah prečiščevanja povzpeti k sončni svetlobi neizmernih brezčasij, neskončnih širjav brezkončja.

Pisateljici je sanjski svet odmik od realnosti s ponujeno stopnico popeljave iz tukajšnjega, zavednega, v primer umišljenosti, prenetene z vozli barv, ki se vizualizirane dopolnijo v posvečenem namenu. Zategadelj priznava brezkončje za večno lepoto in valovanje barv in zvokov, ki pa jih je potrebno sprejeti in niso dani sami po sebi, da bi si z njimi tešili zadovoljstvo in se vdajali lenobnosti in à priori odklanjali kakor odvečno breme. So del, bistven po svoji zasnovi, v možganskem povezu, ki je namenjen ohranitvi nečesa, četudi davno doživljenega. In prav to poraja avtoričin sanjski svet z elementi pristanka glede sprejemljivosti takratnega, nekdanjega in nezanemarljivo nalogo analize, že kar seciranja posameznih dogodiljavev in doživetij.

Namen je bil večpomenski: pronikniti v vse nadrobnosti poteka dogajanj in v psiho glavne akterke Iz dnevnikov Nadine K. Nadalje: spoznati razpoloženjsko stanje sedemnajstletnega dekleta v takratnih *malemu* človeku nenaklonjenih razmerah, ko je dana prednost orožju in nasilju, srčni nagibi pa potisnjeni v ozadje. Prav temu: ljubezni, večno veljavni in negovani domeni človeške vrste, je dodeljena v dekletovem Dnevniku vrednota, ki ne upošteva in ne priznava zlobe, ždrah, ujm, pobojev, pomorov, ampak je le asociacija misli s trdnimi oporniki mostu medsebojnih odnosov. Literarno obravnavani primer to še posebej poudarja in kliče po premisleku, ali in zakaj se je dogajanje v odmaknjenem kraju in ob rečici Belici uravnavalo tako in ne drugače. Vloga prototipa je bila dodeljena mladima zaljubljenecema, v senci in svetlobi neoporečnega vedenja in politične neopredeljenosti.

Pisateljica ju je simbolno poimenovala: ona – Up (anje), on – Bol (ečina).

V njunem začetnem srečanju je prvi pogled sprožil novo, nenavadno odkritje v sebi: medsebojno privlačnost, ki ji sledi zblizanje, okronano simptomatično z ljubeznijo. Pojavlja se v videvanjih in v primernih distanci, spominjaje na plimo in oseko. Piš vetra sproža rahlo valovanje in povzroči vihar, ki pridivja nenapovedan. Drugače ni moglo biti: on, Bol, je nenadoma odšel in ga ni več bilo, njej pa je ostal le spomin nanj in dvom: ali se je to zares dogodilo ali so bile samo sanje. In kar jo je najbolj vznemirilo, za njim ni ostalo sledi za *Madono z detetom*, talismanom, nekoč darovanim od njene tete nune in ga je ona, Up, poklonila njemu, Bolu, da bi ga »Madona z detetom varovala, ko je prešla iz njene roke v njegovo, iz njenega srca v njegovo, iz njene zavezanosti v njegovo zavezanost, da bi prinašala srečo vsakomur, kdor jo je znal uporabiti, medtem ko bo drugemu zmerom v nesrečo«.

Alenka Glazer je v spremni besedi med drugim zapisala, da so Pogovori z ljubeznijo po snovi ljubezenski roman. Vendar ne roman o vsakdanji ljubezenski zgodbi: z zaporedjem različnih peripetij, čeprav tudi teh v pripovedi ne manjka, zlasti v drugem delu (Madona z detetom, op. p. J. Šv.), temveč je to predvsem spominsko obujanje mladostnih ljubezenskih čustev ob srečanju dveh mladih v izjemnih življenjskih okoliščinah... Zdaj, po petdesetih letih – zadnji dnevniški zapiski Nadine K. segajo v leto 1991 – se kot v nekakšnih sanjskih slikah razvrščajo pred njenimi očmi posamezni prizori. V njeni zavesti se ves čas poraja vprašanje, ali je kriva, ker ni v neskončnost čakala na združitev dveh dopolnjujočih se polovic: dvojosti v enost.

Pisateljica se ne slepi in si prizna: Vendar, mi govori moj glas, preverjaj zase. Bodi previdna. Globina je prihranjena za vsakogar po njegovi sposobnosti. Po možnosti doumetja. Toda vedeti je treba, da je pot do ljubezni tlakovana bolj, kot si to predstavljamo, z ostrorobnimi tlakovci.

In še njeno dokončno spoznanje: Kar občutim ta naš čas neljubezni, saj je kot leden veter, ki si utre pota v vse pore človekovega življenja. In sem v vsej svoji žalosti srečna, ker sem stopila končno vendarle na pot, da se dokopljem skozi sanje in mimo njih do svoje resnice o ljubezni, kajti na vsakogar čaka edinole njegova resnica.

(Roman Nade Gaborovič POGOVORI Z LJUBEZNIJO je izdala Pomurska založba v zbirki Domača književnost. Uredil: Jože Ternar, opremila: Eva Benko.)